

HELSINGIN KIHlakUNNAN ULOSOTTOVIRASTO
 PL 190 (Mäkelänkatu 2 A)
 00511 HELSINKI
 Puh. (09) 39 381
 Fax (09) 393 8211

18.9.2003

K/151

Oikeusministeriö
 /Lainvalmisteluosasto

PL 25
 00023 VALTIONEUVOSTO

OIKEUSMINISTERIÖ

22.09.2003

ad 4376/41/2001
 OM014:00/2001
 davo

Viite Lausuntopyyntö 13.5.2003, 4376/41/2001, OM014:00/2001

Asia Lausunto osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä

Lausuntonaan asiassa Helsingin kihlakunnan ulosottoviraston erikoisperintäosasto kiinnittää oikeusministeriön huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Yleistä ja tarkastelukulman rajaus

Ehdotuksen välittömät vaikutukset itse ulosottotyölle eivät ole merkittäviä. Uudistukset kaavailluissa muodoissaan eivät merkitse olennaista muutosta yhtiöoikeudelliseen järjestelmään suhteessa ulosottoon. Koska lausuntoa on pyydetty erikoisperintäosastolta, otan lausunnossamme kantaa nimenomaan ehdotettujen uudistusten vaikutukseen ulosoton erikoisperintätyöhön.

Usein lähinnä oikeudettomiin menettelyihin syyllistyvien ulosottovelallisten varallisuustilanne huononee nopeasti ulosoton uhatessa tai ulosottomenettelyn aikana. Erilaisia yhtiö- ja varallisuusjärjestelyjä tehdään, jolloin keinoina vältellä ulosottoa ovat mm. omaisuuden luovutukset, omaisuuden hankkiminen yhtiön nimiin tai omaisuuden yhtiöittäminen.

Ulosottolain 4 luvun 10 §:n tai 4 luvun 9 §:n 4 momentin sovellutusedellytysten täyttyessä yhtiön erillinen oikeushenkilöllisyys on jätetty huomioon ottamatta ja myös yhtiön varallisuutta (substanssia) on ulosmitattu suoraan yhtiön takana olevan velallisen omaisuutena. Ulosmittaukset ovat tällöin pääsääntöisesti kohdistuneet kulusseina toimiviin kotimaisiin osakeyhtiöihin, mutta myös veroparatiisiyhtiöjärjestelyjä tai ulkomaisia yhtiöitä on sivuutettu. Osakkeiden ulosmittaus on usein suoritettu turvaavasti. Kyseisellä ulosoton tarkoituksen turvaavalla ulosmittauksella on varmistettu se, ettei yhtiön substanssin ulosmittaus käy turhaksi, jos yhtiön osakekanta esim. luovutetaan kolmannelle.

Samastusperusteita ovat olleet mm. yhtiön normaalista toimialasta poikkeava omaisuuden hankinta ja käyttö, osakkaan oman taloudellisen vastuun välttäminen, osakkaan ja yhtiön varojen sekoittaminen keskenään, yhtiön oman pääoman puute suhteessa sen toiminnan laajuuteen ja riskiin, yhtiön olemassaolon epäitsenäinen tarkoitus ja sen johdon sekä hallinnon epäitsenäisyys suhteessa osakkaaseen tai muuhun intressitahoon.

Tiedoista ja niiden julkisuudesta

Ulosottolain mukaista keinotekoisien oikeudellisten järjestelyjen sivuuttamista koskevaa säännöstä (UL 4:9.4) ei sovelleta yritykseen, jolla on todellista ja normaalia liiketoimintaa ja jonka tarkoituksiin ei kuulu velallista peräisin ja tämän käytössä, hallussa ja määräysvallassa olevan omaisuuden muodollinen omistus. Siksi on sivullisyhtiön oikeusturvan ja samastusperusteiden selvittämisen kannalta tärkeää, että yhtiöjärjestyksestä aina voisi havaita yhtiön toimialan. Ehdotus ei tältä osin ole linjassa voimassaolevan ulosoton erikoisperintää koskevan erillisuudistuksen kanssa.

Ehdotuksen mukaan suullinen ilmoitus hallituksen jäsenyydestä eroamiseen olisi riittävä. Osakeyhtiöihin tai muihin velallisiin liittyvien perintätoimenpiteiden kannalta yhtiön asioista tietoisten hallituksen jäsenten antamat tiedot ulosottoselvityksissä ja sivullisen kuulemisissa ovat ulosoton tietojensaannin ja tehokkuuden kannalta oleellisessa asemassa. Heidän roolinsa on tärkeä myös tiedoksiantojen ja ulosmittauksiin liittyvien varmistustoimien vastaanottamisessa. Hallituksen jäsen voisi kieltäytymällä alistumasta ulosoton toimenpiteisiin tai vastaanottamasta tiedoksiantoa epäselvään suulliseen ilmoitukseen vedoten viivyttää ulosottomenettelyn edistymistä ja saada näin aikaan huomattavaakin taloudellista vahinkoa velkojille. Hallituksen jäsenyys tulisi olla aina tarkastettavissa kaupparekisteristä.

Erikoisperintätyön merkittävin osa-alue on näytön hankkiminen samastusratkaisujen perusteiksi. Viran puolesta tehtävä näytönhankinta osakeyhtiöiden osalta käsittää eri rekisterien sisältämien tietojen lisäksi myös yhtiöiltä itseltään saatavia tietoja. Vaikka mm. osake- ja osakasluetteloiden julkisuutta esitetään rajoitettavaksi, on tärkeää, että kaikki tiedot ovat edelleen viranomaisten saatavilla. Muidenkaan nykyisin saatavien tietojen viranomaisjulkisuutta ei tulisi rajoittaa.

Tilintarkastuksesta

Ehdotuksen mukaan tilintarkastuspakosta luovutaan pienimmissä osakeyhtiöissä. Tyyppi-esimerkkinä samastustarpeesta ulosotossa on yhdenyhtiö, jossa velallisosakkaalla on mahdollisuus pitää ulosmittauskelpoista varallisuutta täytäntöönpanon ulottumattomissa. Kyseisenlaiseen pääsääntöisesti pienempien osakeyhtiöiden ryhmään kuuluvaan yhtiöön ei ehdotuksen toteutuessa enää kohdistuisi edes muodollista vaivontaa.

Tilintarkastajia on jo nykyisen ulosottokäytännön mukaisesti kuultu yhtiöihin liittyvien ulosottoasioiden selvittämiseksi. Ulosottolain 1.3.2004 voimaan tulevassa uudistuksessa (HE 216/2001 vp.) tilintarkastajan tietojenantovelvollisuus on kirjattu lakiin. Ulosottomies saa pyytää tietoja yhteisön tilintarkastajalta tämän tehtävän alaan kuuluvista UL 3 luvun 52 §:ssä tarkoitetuista seikoista. Tietojen saamisen edellytyksenä tulee ulosottolain 3 luvun 55 §:n mukaan olemaan se, että ulosottomies pitää tietojen antamista välttämättömänä täytäntöönpanoa varten eikä tietoja ole muulla tavoin saatavissa. Tilintarkastajalta voidaan pyytää tietoja, jotka liittyvät yhteisön kuluun tai aikaisemman tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen tai yhteisön hallinnon tarkastukseen. Tilintarkastaja voitaisiin myös erityisestä syystä velvoittaa osallistumaan yhtiötä koskevaan ulosottoselvitykseen.

Ehdotus tilintarkastajista luopumisesta ei siten ole sopusoinnussa edellä mainitun ulosottolain uudistuksen kanssa. Tietojen hankkiminen ulosottoasiassa vaikeutuu varsinkin silloin, jos yhtiön vastuuhenkilöt pakoilevat tai heillä ei järjestelyn takana olevan velallisen välikäsinä ole tosiasiallista tietoa yhtiön toiminnasta tai tilasta.

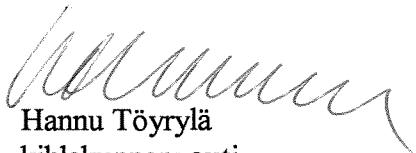
Varojen jakamisesta

Ehdotuksen mukaan yhtiö voisi valtuuttaa hallituksen päättämään osingonjaosta. Kehitys johtaa varojen jaon nopeutumiseen ja ennakoimattomuuteen, mikä ei osinkosaatavien ulosmittauksen kannalta paranna ulosottomiehen mahdollisuuksia velallisten velkojen perimiseen. Ehdotus ei siten tältä osin turvaa ainakaan ulosottovelkojen asemaa.

Näyttövelvollisuuden kääntäminen laittoman varojenjaon yhteydessä varoja saaneen kannalta edullisemmaksi ei ole yhteneväinen sääntelyn tavoitteeseen, oikeudettomiin menettelyihin syylistyneiden saattamiseen vastuuseen teoistaan. Kyseinen uudistus pikeminkin rohkaisisi laittomaan varojenjako.

Täytäntöönpanokiellosta

Täytäntöönpanokieltoon liittyviä oikeuden päätöksiä tulee ulosottoon täytäntöönpantavaksi suhteellisen harvoin. Nykyinen sääntely ei ole ainakaan ulosottovirastossa herättänyt keskustelua muutoksen tarpeesta. Ehdotus puolestaan jättää avoimeksi muutamia keskeisiä määräyksen täytäntöönpanoon liittyviä seikkoja. Tällaisia ovat mm. kiellon voimaantumisen ajankohta ja se, ettei kiello edellytä ulosottomieheltä erityisiä täytäntöönpanotoimia.

Hannu Töyrylä
kihlakunnanvouti